

Forfatter: Skram, Erik

Titel: Udrag fra Gertrude Coldbjørnsen (Danske Klassikere)

Citation: Skram, Erik: "Gertrude Coldbjørnsen", i Skram, Erik: *Gertrude Coldbjørnsen*, udg. af Pål Dahlerup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1987, s. 172. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-skrame01-shoot-idm140171026086112/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Gertrude Coldbjørnsen

Skrams forskellige udkast til romanen åbner for nogle svar – og en hel række spørgsmål.

»Skriv kun om, og tre Gange om«

I Erik Skrams arkiv på Det kgl. Bibliotek i København er bevaret forskellige udkast og brudstykker af udkast til *Gertrude Coldbjørnsen*. De er alle skrevet bag på brugt stenografipapir.

»Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne«

Sådan begynder det længste og vigtigste af de bevarede udkast. Det er nummereret s. 2 til s. 25; den manglende s. 1 må Erik Skram have reserveret til titelbladet.

Dette udkast er et fuldt færdigt kap. 1, som imidlertid er udgået helt i den endelige renskrift. Kapitlet giver hele forhistorien: den lille Gertrudes liv og opdragelse, til hun bliver 16 år. Når man læser denne indledning, får man svar på mange af de spørgsmål, som den trykte bog rejser: Hvordan kan et menneske, der er så autoritært og religiøst opdraget, være så naturlig og glad? Hvorfor præges Gertrude kun af tanten og ikke af f.eks. skole og veninder?

Men »Gertrude blev født under en lykkelig Stjerne« har også selvstændig værdi, dvs. at kapitlet er mere end blot forhistorie. Det er et af de smukkeste og klogeste skildringer af *pigesind* i dansk litteratur. Det viser, hvordan man kan forme et menneske, så det på én gang bliver identitetsløst og selvsikkert, i pagt med naturen og uvidende om sin egen natur. Kapitlet er en vigtig nøgle til forståelse af 1800-tallets borgerlige pigetype, men det har samtidig generelle kvaliteter til forståelse af en menneskepsyke, der både er åben og isoleret.

Jeg gætter på, at det kasserede 1. kapitel er det oprindelige kapitel 1 og med blandt de første 6 kapitler, Erik Skram omtaler i sit brev til Georg Brandes 6/5 1878. Det er så velgennemtænkt, at det ikke bare kan være en flyvegrille hos ham, og det *mangler* i selve romanens komposition; den »stritter« uden det. Hvornår og hvorfor det er blevet kasseret er svært at afgøre. Det *kan* være Georg Brandes' råd om ikke at provokere læseren fra starten, der har gjort udslaget. Der er ganske skræppe angreb på religiøs opdragelse i det – og hentydninger til Natalie Zahles skole, som samtiden umuligt ville kunne overse.